

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

**ВІД РИМСЬКОГО ПРАВА
ДО ІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРАВА ЄВРОПИ:
ЄВРООРІЄНТОВАНА ШКОЛА
ПОРІВНЯЛЬНОЇ ЦИВІЛІСТИКИ
НА ТЛІ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ**

Колективна монографія

*За редакцією
Є. Харитонова, О. Харитонової, І. Давидової*

Одеса
Фенікс
2025

УДК 323.22/.28:355.01] (477):342.7
В 42

*Рекомендовано рішенням вченої ради Національного університету
«Одеська юридична академія» 24 вересня 2025 року (протокол № 2)*

Рецензенти:

Булеца С. Б. – докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри цивільного права та процесу Ужгородського національного університету;

Гринько С. Д. – докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри приватного права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова;

Дудченко В. В. – докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія».

В 42 **Від римського права до інтеграційного права Європи: євроорієнтована школа порівняльної цивілістики на тлі гібридної війни : кол. монографія / за заг. ред. проф.: Є. Харитонова, О. Харитонової, І. Давидової. – Одеса : Фенікс, 2025. – 660 с.**
ISBN 978-617-8763-01-5

Колективна монографія є комплексним дослідженням еволюції приватного права – від римської традиції до сучасних європейських моделей у контексті гібридної війни проти України.

У книзі поєднані: дослідження методологічних засад порівняльної цивілістики; аналіз римського приватного права як основи європейської правової цивілізації; вивчення впливу гібридної війни на приватноправові інститути; компаративістські студії у сфері сімейного, договірної, спадкового, банківського та цифрового права; розгляд нових викликів, пов'язаних із цифровізацією та трансформацією правосвідомості.

Монографія адресована науковцям, викладачам, юристам-практикам, студентам юридичних факультетів і всім, хто цікавиться розвитком приватного права в умовах європейської інтеграції та гібридної війни.

УДК 323.22/.28:355.01] (477):342.7

ISBN 978-617-8763-01-5

© Колектив авторів, 2025

Розділ 13. Дорожнє будівництво під час війни: поняття, значення та правові засади (Юлія Кривенко, Сергій Колесниченко)	358
---	-----

ГАЛУЗЕВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИВАТНОГО ПРАВА

Розділ 14. Адаптація законодавства України до права ЄС в сфері регулювання сімейних відносин в умовах гібридної війни (Оксана Сафончик)	383
Розділ 15. Цивільно-правові особливості банківських договорів у країнах континентальної правової сім'ї (Роксолана Московчук)	415
Розділ 16. Вплив римського приватного права на формування непоіменованих контрактів (Вікторія Павлова)	447
Розділ 17. Особливості виконання договору про управління спадщиною в умовах воєнного стану (Сергій Узунов)	457
Розділ 18. Особливості договору про надання послуг з охорони майна в умовах воєнного стану (Денис Карташев)	479
Розділ 19. Особливості процедури банкрутства в Україні та ЄС: порівняльно-правовий аспект (Олена Копитова)	513
Розділ 20. Termination of the Obligations Due to Impossibility of its Performance: Force Majeure Clause V. Hardship Clause (Clausula Rebus Sic Stantibus) (Гончаренко Владислава)	547

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ

Розділ 21. Роль цифрових технологій у забезпеченні доступу до цивільного правосуддя: компаративістський погляд (Крістіна Дрогозюк)	566
Розділ 22. Приватно-правові засади цифрової економіки: європейський досвід та український контекст (Оксана Калітенко)	595
Розділ 23. Від цивілістичних шкіл до єдиної цивілістичної традиції: спадкоємність, інтеграція, перспективи (замість післямови) (Євген Харитонов)	633
СПИСОК ОСНОВНИХ ПРАЦЬ ПРЕДСТАВНИКІВ ШКОЛИ.	637

Розділ 16

ВПЛИВ РИМСЬКОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА НА ФОРМУВАННЯ НЕПОІМЕНОВАНИХ КОНТРАКТІВ

DOI

Вікторія Павлова

кандидатка юридичних наук, доцента

Свобода договору в цивільному праві держав, що мають демократичний шлях свого розвитку є наріжним камінням цивільно-правових відносин громадян. Тому, всі приватноправові кодекси декларують автономну волю учасників цивільних правовідносин як свободу договірному процесу, розвитку товарообігу, економіки та добробуту країни в цілому. При цьому, враховуючи, що більшість цивільних угод є договорами двосторонніми, на відміну від односторонніх правочинів, де свобода прийняття рішень залежить від однієї особи, основною вимогою для двосторонніх та багатосторонніх контрактів є добровільне взаємоузгоджене волевиявлення кожної із сторін, що своїми правовими наслідками забезпечить легітимність та законність. Саме теорія автономії волі поклала основу свободи договору, суть якої полягає у тому, що контрагенти добровільно приймають на себе зобов'язання по виконанню умов договору. Баланс цивільних прав та обов'язків у змісті договору гарантує консолідовану волю його учасників, виражає стійку домовленість, довіру та неупередженість.

Принцип свободи договору – свободи обирати предмет договору, його умови, контрагентів, права та обов'язки сторін має широке застосування в цивільних кодексах європейських та інших країн світу. При цьому, говорячи про свободу договору, слід зазначити, що така свобода не може бути абсолютною, її існування неможливе без логічних меж, що є безпосереднім чинником справедливості. Як зазначав Вольтер: «Свобода особи полягає в тому, щоб вона залежала виключно від закону».

Дослідження європейських цивільних кодексів дають підстави констатувати, що свобода вибору контрагентів та умов договору закріплені в Кодексі Наполеона, Цивільних кодексах Італії (ст.1322), Іспанії (ст. 1255), Греції, Португалії, Бельгії та Люксембургу, Нідерландів, Австрійського цивільного уложення тощо¹. При цьому, в європейських кодексах, на відміну від юрисдикції США, яка проголошує свободу договору загальноновизнаною та такою, що перебуває під прецедентним судовим захистом, чітко простежуються певні обмеження щодо свободи договору, наприклад, дотримання громадського порядку, захисту окремої низці сторін тощо. Яскравим прикладом є Цивільний кодекс Німеччини, в якому на рівні статей, що відображають наявність принципу свободи договірних відносин, також закріплені конкретні статті, що його обмежують, а саме: обмеження щодо порушення законодавчих приписів, аморальності, захист слабкої сторони договору. Таким чином, рівновага між свободою договору та можливого впливу з боку органів влади та третіх осіб повинна бути досягнута шляхом пропорційних обмежень сторін договору, недопущення дискримінації, гармонізації приватних і публічних інтересів, що і забезпечується в європейському полі законодавчих актів зазначених вище держав.

Як і у більшості європейських цивільних кодексів, принцип свободи договору знайшов своє декларування і в Цивільному кодексі України (далі – ЦК України). Стаття 3 ЦК України проголошує однією із головних засад цивільного законодавства саме свободу договору. Частина 1 ст. 6 ЦК України закріплює правило, відповідно до якого учасникам цивільних правовідносин надається право укладення договорів на власний розсуд за відсутності таких договорів у цивільному законодавстві, за умови їх несуперечливості закону, розумності, добросовісності, справедливості, з врахуванням аналогії закону та аналогії права. Крім того, елементи принципу свободи договору відображаються у ст.ст. 627 та 628 ЦК України, відповідно до яких сторони вважаються вільними в процедурі укладення цивільно-правового договору, вільними у виборі контрагентів, прав і обов'язків сторін договору, а також мають право укладати договори, що містять ознаки різних договірних конструкцій, так звані змішані договори.

¹ Ole Lando, Hugh Beale. Principles of European Contract Law. Part I and II.- London: Kluwer Law International, 2002. 201 p.

Договір є одним з найдавніших способів взаємодії індивідуумів. Саме в римському приватному праві приватноправовий договір набув свого наймаштабнішого розроблення, вивчення та розвитку. В римському приватному праві як безмежному джерелі цивільних норм та правил було започатковано розподіл приватноправових договорів, що отримали назву контрактів, на чотири вичерпні групи за критерієм виникнення зобов'язань: 1) словом (*verbis*); 2) буквою (*litteris*); 3) річчю (*re contrahitur obligatio*) або 4) згодою (*consensu*). Враховуючи різноманітність римських договорів, які були здатні задовольнити всі потреби господарського римського обігу, римська система договірної права була обумовлена суворою типізацією. Однак, з бурхливим розвитком суспільства, економічних та господарських зв'язків з'являлися нові приватноправові угоди, які за своєю суттю не підпадали під жодну групу наведених вище формальних контрактів. З часом, коли ці угоди почали захищатися на преторському рівні, вони стали називатися безіменними контрактами. Згодом був сформований позов про захист інномінальних контрактів – *actio praescriptis verbis*. Цікавим є той факт, що в праві Юстиніана безіменні контракти були закріплені на законодавчому рівні, при цьому статус та назва залишалися незмінними, а нові контракти, що з'являлися адаптували під існуючий феномен, що слугувало доказом того, що контракти цієї групи виходять за межі усталеної класифікації. Таким чином, порушуючи суворий припис закону щодо класифікації контрактів, цивільні правовідносини вийшли за рамки такої класифікації, що стало поштовхом для появи нових договірних конструкцій, які дістали назву в римському приватному праві – інномінальних контрактів¹.

Враховуючи вищевикладене, вибір теми даного дослідження пояснюється тим, що рецепція Римського приватного права за євразійським концептом, як зазначає Харитонов Є. О., суперечить логіки природного розвитку українського права, оскільки йому притаманні європейські цінності, а не євразійські, тобто радянське та пострадянське тлумачення сутності цивільного права. Враховуючи, що саме договірні правовідносини підпали під приціл «гібридної війни» задля недопущення європейській інтеграції України, права і інтереси

¹ Павлова В. Г. *Nova negotia (contractus innominati)* – інномінальні контракти в римському приватному праві. *Римське право і сучасність: реалізація і захист речових прав в умовах воєнного стану*: матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 25 трав. 2024 р.). Одеса: Фенікс, 2024. С. 101.

простих пересічних громадян порушуються кожного дня. Це стало викликом і для юридичної спільноти, ціллю якої стала принципова необхідність знайти правові шляхи подолання «гібридної війни» з усіма її неправомірними чинниками та наслідками.

На тлі розгортання та розвитку «гібридної війни», приватні особи, що перебувають у прикордонних територіях, у «сірій зоні», так само як і інші громадяни України залишилися наодинці із неврегульованими чинним цивільним законодавством проблемами, такими як, наприклад, іпотечні договори на будівництво житла та інвестиційні договори в сфері будівництва житла. Слід звернути увагу, що інвестиційний договір, як і багато інших цивільно-правових договорів цивілістикою відноситься до непоіменованих договорів. Таким чином, тематика непоіменованих договорів в умовах «гібридної війни» є актуальною, оскільки укладення нових договірних конструкцій, які не закріплені на законодавчому рівні, надасть можливість громадянам здолати прогалини у праві та легально вирішити юридичні проблеми та спори.

Як було зазначене вище, в римському приватному праві була сформована неможлива для зміни та доповнення замкнена система договірних прав, яка носила вичерпний характер. У зв'язку із неспроможністю врегулювати новітні цивільні правовідносини, що виникали в багатонаціональному Римі, пройшовши тривалий час, судовий та теоретичний аналіз, римські юристи запропонували новий, п'ятий елемент договірної сім'ї, який отримав власну назву – *Nova negotia* (*contractus innominati*) – сума різновидів інномінальних контрактів. Римські юристи, враховуючи юридичну природу інномінальних контрактів, що були схожі на контракти реальні, за допомогою словесних фабул розподілили дані угоди за чотирма ознаками. Отже, договірні системи Риму були представлені поіменованими контрактами та непоіменованими контрактами: 1) даю, щоб ти дав (*do ut des*); 2) даю, щоб ти зробив (*do ut facias*); 3) роблю, щоб ти дав (*facio ut des*); 4) роблю, щоб ти зробив (*facio ut facias*). Як зазначають дослідники, така чотирьохчленна група вважалася системою, яку запропонував Павло.

Варто зазначити, що поіменованим контрактам була притаманна конкретна назва, спеціальний позов та теоретичні розробки, тоді як непоіменовані не вимагали ні спеціальної назви, ані позову, а їх

правова характеристика носила загальний характер. Таким чином, інномінальні договори виходячи за межі легалізованих договірних конструкцій, а також не підпадаючи під захист жодного з існуючих позовів розумілися римськими юристами як угоди поза позову – *nuda pacta*. Інномінальні контракти спочатку сприймалися як контракти реальні, оскільки виникнення угоди співпадало з виконанням зобов'язання, тоді як до такого виконання вони, як було зазначено, вважалися *nuda pacta*. При цьому, в інномінальних договорах, на відміну від класичних реальних контрактів, обидві сторони наділялися правами та обов'язками, іншими словами, мала місце синалагма.

Однак, з широким використанням нових договірних конструкцій, за своєю суттю зведених до виконання певних дії або передачі речі, юриспруденція все ж таки надала низці таких контрактів власні назви, наприклад, прекарій. Своє юридичне визнання інномінальні контракти здобули завдяки тривалому застосуванню специфічних правовідносин, що не мали правового значення та оформлення. Перші згадки про застосування та визнання нових договірних конструкцій відбулися в I сторіччі нашої ери. Згодом, на підставі постійних судових спорів, що виникали в процесі використання нових договірних конструкцій, преторська спільнота почала здійснювати судовий захист потерпілої сторони у подібних правовідносинах шляхом компенсації збитків. Завдяки загальноновизнаному принципу відповідно до якого зобов'язання виникає на підставі будь-якої угоди, що має законне підґрунтя, остаточне закріплення інномінальних контрактів відбулося у Юстиніанівську добу шляхом надання їм юридичної сили в «Дигестах». Таким чином, слід акцентувати на тому, що в праві Юстиніана вже не було помітних застережень для заборони непоіменованих договорів, навпаки, відбулося їх загальне визнання на рівні з іншими договірними конструкціями, що входили в систему поіменованих договорів. Основою такого визнання стала сума наступних факторів, по-перше, це формула відповідно до якої угода виникає на підставі виконання зобов'язання, якщо воно не суперечить закону, по-друге, можливість застосування як преторських так і загальних засобів захисту – *action civilis*. Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що факт визнання римським приватним правом феномена нових договірних конструкцій – непоіменованих угод надало розви-

ток та життя будь-яким позасистемним приватноправовим угодам, в яких одна сторона виконала своє зобов'язання.

Римські юристи констатували можливу наявність в інномінальній договірній конструкції двох типів приватноправових відносин, в якій один елемент має юридичну перевагу над іншим. Саме на рівні преторського едикту і вирішувалося питання вибору позову, яким захищалися інтереси потерпілої сторони. У випадках, коли розглядався спір, предметом якого була дія, домінантне становище якої треба було обрати, зверталися до *action prascriptis verbis*. Таким чином, інномінальні контракти отримали позовний захист, в якому до винної сторони застосовувався примус виконання зобов'язання, що виникало на підставі такого договору. Для сторони, яка належним чином виконала умови договору в римському приватному праві як зазначалося вище, преторським едиктом надавався спеціальний позов з проскрипцією у формулі – *action prascriptis verbis*. Так, в Юстиніанівську добу, за констатацією дослідників, стороні, що виконала зобов'язання на вибір надавалися декілька видів позовного захисту: 1) позов про надання підстави, яка залишилась без відповідного задоволення; 2) *action prascriptis verbis*; 3) «право каяття» – *jus poenitendi*, позов про відмову від договору стороною, яка виконала свої зобов'язання, хоча друга сторона мала намір виконати зустрічне зобов'язання.

Інномінальні контракти формувались з угоди між сторонами, зобов'язання по якій носили майновий характер та не підпадали під дію існуючих в римському приватному праві договорів. Слід підкреслити, що загальною особливістю кожного інномінального контракту було те, що він мав ознаки та умови конкретного поіменованого договору. Така договірна конструкція «даю, щоб ти дав» (*do ut des*) мала ознаки класичного договору купівлі-продажу, тоді як договірна конструкція «даю, щоб ти зробив» (*do ut facias*) була за змістом схожа відразу на два класичні договори – договір купівлі-продажу та договір підряду. У своєму змісті інномінальні контракти містили умови, які важко було встановити. При цьому, будь-яка нетипова угода згодом набувала свого місця в групі непоіменованих договорів.

Дослідники мали спроби надання відповідних ознак непоіменованим договорам, серед яких основними ознаками називали наявність добровільної згоди сторін для укладення майбутнього договору, наявність хоча б декількох однакових умов з будь-яким поіменованим

договорам, необхідність виконання однією з контрагентів угоди своїх зобов'язань, а також можливість застосування до даного договору загального позовного захисту для подібних непоіменованих договорів.

Як було зазначено вище, враховуючи улюблену систематизацію римських юристів, різноманітні типи непоіменованих договорів в Дигестах Юстиніана були розділені на чотири групи. Основна увага дослідників з числа непоіменованих договорів була приділена характеристиці наступним видам інномінальних контрактів: договір міни, оціночний договір, договір дарування з умовою, мирова угода, прекарій (в основному договір одержання землі в безстрокове користування)¹.

Прекарій (*precarium*) – це угода, за якою одна сторона передавала річ в безоплатне користування іншій стороні, без зазначення строку повернення речі, яка зобов'язувалася повернути цю річ на першу вимогу власника. Історично правовідносини прекарію сформувалися в стародавньому римському приватному праві, коли громадяни Риму мали право на використання деяких категорій громадських земель. Заможні римські громадяни надавали прекарій залежним від них особам, що мали невеликі достатки та були погано матеріально забезпечені. За прекарієм патрон надавав у користування певні ділянки із громадських земель прекристу на безоплатній основі. Прекарій був одностороннім договором, оскільки його укладення залежало виключно від волевиявлення патрона – особи, що надавала у користування певну річ. Прекаріст, в свою чергу, жодних зобов'язань не мав, крім повернення речі на першу вимогу. Відповідальність прекаріста наступала у випадку, якщо при користуванні річчю вона була пошкоджена чи зіпсована за наявності злого умислу. У класичний період прекарій мав ознаки додаткового (акцесорного) договору до таких контрактів як продаж у кредит, сервітут та ручної застави. Тільки за часів Юстиніанівської кодифікації прекарій посів місце у групі інномінальних контрактів, що захищалися відповідними позовами.

За дослідженнями Онофрейчука В. Д., оскільки правовідносини щодо прекарію згадувалися лише в текстах класиків приватного права, Юстиніанівські юристи вирішили долю прекарію шляхом віднесення його до безіменних контрактів. Укладення прекарію відбува-

¹ Римське цивільне право: практикум. Уклад. Лубко І. М., Попова Н. О. Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2017. 492 с.

лось шляхом домовленості контрагентів у письмовій формі або через так званого посланця. Цікавим фактом, як акцентує Онофрейчука В. Д. є те, що прекаристом могла бути неповнолітня особа, що суперечило класичним принципам римського приватного права. Якщо прекарист відмовлявся повернути річ, що була предметом даного договору у добровільному порядку, повернути річ можна було двома шляхами: за допомогою фізичної сили та стягненням штрафу у розмірі вартості предмету договору¹.

За договором міни перша сторона передавала у власність річ другій стороні, яка, в свою чергу, передавала у власність першій стороні іншу річ вартість яких співпадали. Предметом даного договору могли виступати будь-які речі, крім грошей. Хоча договір міни вважається однією з перших угод натурального товарообігу, за якою відбувався обмін речами без використання грошей, даний контракт римськими юристами було віднесено до інномінальних, оскільки кауза підходила під формулу – даю, щоб ти дав (*do ut des*). Договір міни вважався реальним договором, оскільки факт укладення договору підтверджувався передачею одного з товарів, що підлягають обміну. Право на захист мала та сторона, що виконала своє зобов'язання та передала для обміну свою річ, що давало право на зустрічну передачу речі другою стороною або право на повернення переданої для обміну речі. У випадках недобросовісного заволодіння річчю, що за договором міни була передана іншій стороні, в якій потім була вилучена за судовим рішенням, договір міни визнавався неукладеним. Згодом договір міни був майже витіснений договором купівлі-продажу, за яким річ передавалася «в міцне володіння» в обмін на гроші, оскільки обмір речей на гроші спростив та пришвидшив цивільний обіг.

Наступним прикладом інномінальних контрактів виступає оціночний договір (*aestimatum*), під яким римське приватне право розуміло безіменний реальний контракт, за яким одна сторона – віритель передавала іншій стороні – боржнику визначену індивідуальними ознаками річ для її продажу за обумовлену між ними плату, а боржник повинен був повернути або цю річ, або її обумовлену плату. Боржник здійснював посередницьку послугу по знаходженню покупця речі, що була предметом оціночного договору, а замість залишку від про-

¹ Онофрейчук В. Д. Прекарій у римському праві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. К., 1996. 25 с. URL: <https://lawtheses.com/jreader/426664/a/?#?page=20>

дажу речі отримував винагороду. Боржник не набував права власності на річ, при цьому набував право залишити її шляхом виплати обумовленої суми вірителю чи встановленої ціни за цю річ. Право власності на таку річ набував лише покупець за договором купівлі-продажу. Таким чином, віритель надавав можливість іншій стороні договору реалізовувати речі, які не були вилучені з цивільного товарообігу іншій особі, а суму, що залишалася від продажу залишити собі. Предметом оціночного договору виступали речі, що не вилучені з цивільного обігу. Ризик випадкової загибелі предмета договору до переходу права власності лежав на власнику, який передав річ для реалізації. Оціночний договір вважався укладеним із моменту передачі речі для продажу. Можливі були три варіанти подальшого долі речі після укладення договору: 1) якщо дрібний торгівець не зміг продати річ за зазначеною ціною, вона поверталася назад власнику; 2) у разі продажу за обумовленою в договорі сумою остання передавалася колишньому власнику речі; 3) якщо ж дрібний торгівець продавав річ за вищою ціною, то виручена різниця залишалася у продавця¹. Дослідники вважають оціночний договір близьким до договору доручення, при цьому акцентують на звужене коло дій повіреного на відміну від боржника за оціночним договором та безвідплатний характер договору доручення.

Різновидом непоіменованих договорів також вважалася мирова угода, яка за класичних часів не розглядалась як окремий контракт, однак слугувала підставою здійснення інших контрактів. *Transactio* – мирова угода – відмова сторін від взаємних зобов'язань задля недопущення розгляду спору в судовому порядку або для дострокового припинення розгляду спору претором, а також припинення договірних відносин шляхом або поступок, або повної відмови від первісної вимоги за винагороду.

Останнім безіменним контрактом слід визначити договір дарування з умовою – *donation sub modo* – як безоплатну передачу дарувальником свого майна обдарованому з умовою про виконання останнім певних, передбачених договором дій. За загальним правилом, договір дарування з умовою припинявся в разі невиконання умови про виконання певної дії.

¹ Основи римського приватного права: підручн. За заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. Х.: Право, 2008. 224 с.

Таким чином, завдяки спроможності юриспруденції, яка своїми зусиллями змогла роз'яснити та поширити нові договірні конструкції та зусиллям преторів, які надавали *actiones in factum*, а також допускали і загальні засоби захисту – *action civilis*, інномінальні контракти дістали свого широкого застосування та увійшли у правову традицію Риму. При цьому, не слід забувати, що нові договірні конструкції споживались як абстрактні форми, оскільки чіткої індивідуальності вони не мали. Відтак, свою загальну назву – непоіменованих договорів вони отримали лише в середньовіччі, завдяки ретельному дослідженню та рецепції середньовічними правниками римського приватного права.

Вплив римського приватного права на формування і розвиток правової культури, законодавства, юриспруденції неможливо оцінити. Доведеним фактом є те, що європейська правова наука базувалася на рецептованому теоретичному підґрунті, судовій практиці, що склалася завдяки вирішенню різноманітних казусів, які пройшли крізь призму глибокого правового аналізу з боку римських юристів та знайшли своє відображення в законодавстві та правовій теорії. На протязі багатьох століть вчені з усього світу досліджують феномен рецепції Римського права, і що захоплює, наукові розвідки тривають і зараз. Як зазначає Є. О. Харитонов, реценцію можна вважати складовою частиною «правової акультурації», що представляє собою щеплення однієї правової системи до іншої¹. В умовах українського сьогодення, «гібридної війни», ця тема стає все більш і більш актуальною.

Ключові слова: інномінальні контракти, свобода договору, непоіменовані договори, рецепція римського приватного права, пре карій, договір міни, оціночний договір.

¹ Харитонов Є. О. Рецепції римського права та інші феномени лабільності правових систем / Євген Олегович Харитонов, Олена Іванівна Харитонova. *Римське приватне право: здобутки європейські та глобальні: матер. міжн. колокв.* (м. Одеса, 27 жовтня 2018 р.). За заг. ред. Є. О. Харитонova. Одеса: Фенікс, 2018. С. 7.